

A DEPRESSZIÓ KOGNITÍV VISELKEDÉSTERÁPIÁJA

Perczel Forintos Dóra

**Semmelweis Egyetem Budapest
ÁOK,**

Klinikai Pszichológia Tanszék

DEPRESSZIÓ

- előfordulás: 15 -25%
- deprimere (lat.): lenyomni
- a hangulati élet zavara, amely
  - affektív,
  - magatartásbeli
  - motivációs
  - kognitív és
  - szomatikus tünetekkel jellemezhető.

Etiológiai kérdések

Bio - pszicho - szociális tényezők

- **biokémiai tényezők:** noradrenalin és szerotonin deficit
- **neuroendokrin reguláció:** az intracelluláris jelátvitel zavara
- **genetikai hatások:**
  - egypetűjű ikrek: 33-90% konkordancia
  - kétpetűjű ikrek: 5-25% konkordancia

PSZICHOLÓGIAI ELMÉLETEK

- Pszichoanalízis (*Abraham, 1911, Freud, 1917*):
  - a korai anya-gyerek kapcsolat zavara az orális fejlődési szakasz fixációját, az érzelmi fejlődés elakadását eredményezi,
  - így a depresszió egy veszteségélmény kapcsán a korai veszteség újraélése lenne
  - önbüntetés, elfojtott agresszió önmaga ellen irányul

Tanuláselemélet

- **tanult tehetetlenség** (*Seligman, 1975*):

**a kiszámíthatatlan és kivédhetetlen
averzív ingerekre adott válaszreakció a
depresszió**

(passzivitás, visszahúzódás, vitális gátlás)

- **hiányos szociális készségek
következménye** (*Lewinson, 1974*)

Negatív információfeldolgozás

(Beck, 1976)

Negatív kognitív triád:

- negatív önkép:

„Rossz vagyok”

„Semmit sem érek”

- negatív világnézet:
„Az élet igazságtalan”,
„Az emberekre nem lehet számítani”
- negatív jövőképek:
„Semmi sem sikerül.”

Reménytelenség

- a negatív jövőkép reménytelenség kialakulásához vezet
- azaz a súlyos depressziós állapot jellemzője a reménytelenség
- a végzetes öngyilkosságok 50-70%-a súlyos depressziós állapotban következik be (Rihmer, 1999)

TOVÁBBI TÉNYEZŐK

- Információfeldolgozás
problémamegoldás alacsony szintje (*Salkovskis, 1990*)
túláltalánosított önéletrajzi emlékezet (*Williams, 1999*)
- személyiség:
magas neuroticizmus, alacsony önértékelés, negatív gondolatok könnyebb hozzáférhetősége
- életesemények: veszteségek

A depresszió kognitív modellje

KORAI vagy TRAUMATIKUS ÉLMÉNY

vesztésgélmény, negatív szocializációs hatások

**DISZFUNKCIONÁLIS ATTITŰDÖK,
ALAPHIEDELMEK KIALAKULÁSA**

„Fölösleges vagyok”

„Ha nem vagyok hasznos, alkotó ember, nincs értelme az életnek.”

KRITIKUS ESEMÉNYEK

állás elvesztése

FELTEVÉSEK AKTIVÁLÓDNAK

SPONTÁN NEGATÍV GONDOLATOK

„Semmi sem sikerül.”

DEPRESSZIÓS TÜNETEK

*kognitív, affektív, motivációs, szomatikus,
viselkedésbeli*

Specifikumok a depresszió kezelésében

1. Szocializálás

a kognitív szemlélet explicit bemutatása a
páciens saját példáján keresztül

gondolkozásmód, érzések és viselkedés
kapcsolata,
szerepük a depresszió fenntartásában

Depresszió

„Értéktelen vagyok.”

**koncentrációzavarok
fáradtság**

**„Nem vagyok
semmire
sem képes”**

**örömet jelentő
tevékenységek
abbahagyása**

Depresszió

2. Negatív Automatikus Gondolatok felismerése, monitorozása - gondolatnapló

3. Valóságvizsgálat

- *mi szól a negatív gondolat mellett, mi támasztja alá?*
- *milyen tapasztalat mond ellent neki?*
- *mi utal arra, hogy nem teljesen igaz?*

AKTIVITÁS MEGFIGYELÉSE

Depressziós páciens *tevékenységének megfigyelése és értékelése ügyesség és elégedettség szerint*

IDŐ	Tevékenység	Ügyesség	Elégedettség
7h	<i>kávézás, felöltözés</i>	3	5
8h	<i>rendrakás</i>	3	3
9h	<i>vásárlás</i>	---	---
12h	<i>ebédfőzés</i>	2	3
16h	<i>olvasás</i>	4	5
19h	<i>beszélgetés</i>	3	5

4. Kognitív átstrukturálás

- negatív gondolat megválaszolása,
- alternatív, reálisabb hiedelem megfogalmazása közösen,
- segítő kérdések révén.

A legjobb barátom mit mondana?

Van-e bármilyen apró részlet, amit nem veszek tekintetbe?

Öt vagy tíz év múlva visszapillantva, hogyan látom ezt a helyzetet?

- konfrontáció kerülése

Példa (halogatás):

negatív gondolat:

„Tökéletesnek kell lennie.”

„Biztos elrontom.”

elkeseredés: 100%

alternatív gondolat:

**„Nem az a fontos, hogy tökéletes legyen,
hanem minél jobb.”**

**„Bármit is írok le, még mindig jobb, mint
ami meg sem született.”**

elkeseredés 30%

Példa (önvádítások):

negatív gondolat:

„Egy nulla vagyok.”

„Legjobb, ha meghalok.”

elkeseredés: 100%

alternatív gondolat:

„Akkor is ember vagyok, ha beteg vagyok.”

„Az életemnek akkor is van értelme, ha a dolgok másképp alakulnak, mint ahogy elterveztem.”

elkeseredés 30%

5. Viselkedési kísérletek

- a reálisabb hiedelmek hitelességének kipróbálására

(pl. azonnal írja le, ami az eszébe jut)

- tapasztalatgyűjtés céljából
tevékenységek értékelése ügyesség és
elégedettség szerint

(pl. „képtelen vagyok bármit is jól elvégezni”)

6. Visszaesések megelőzése

Páciensek kiválasztásának kritériumai

- **Milyen depresszióban szenved?**
- **Mennyire súlyos az állapota?**
- **Beszámol-e depresszív kogníciókról?**
- **Mennyire fogadja el a kognitív modellt?**
- **Mennyire képes együttműködő kapcsolat kialakítására?**

Hatékonyságvizsgálatok

(Dobson, 1984)

	ADT	CBT	Komb.
Létszám	184	170	92
Drop-out	36%	26%	27%
Pre BDI	26.6	27.3	27.1
Post BDI	10	9	7.5

Hatékonyságvizsgálatok 2.

» (Beck és mtsai, 1989)

Felmérés ideje	BDI	CBT	Gyógyszer
Kezelés előtt	átlag szórás	30.28 6.82	30.79 6.03
Kezelés után	átlag szórás	5.94 5.33	13.00 12.71

Visszaesési arány utánkövetés alapján

	ADT	CBT	ADT / CBT
Kovács (1981) 1 év	65%	39%	----
Blackburn (1986) 2 év	78%	23%	21%
Hollon (1990) 1 év	67%	20%	30%

Férfi depresszió (Scott, 1998)

- Nehezen hozzáférhető az emocionális elkerülés és a szégyenérzés miatt.
- „Mindig, minden körülmények között erősnek kell látszanom.”
- „Teljes mértékben felelős vagyok a családom sorsáért.” *(Biztos?)*